

Venstres prinsippprogram

Problemnotat høsten 2018

På landsmøtet våren 2020 skal Venstres prinsippprogram behandles på Venstres landsmøte. Dette programmet ble sist behandlet og vedtatt på landsmøtet i 2007, og de siste tiårene har programmet blitt behandlet med like lange mellomrom. Det betyr at det legger føringer for Venstres politikk de neste 12-20 årene. Prinsippprogrammet har dermed en lengre tidshorisont enn andre programmer, som stortingsvalgsprogrammet. Det er derfor mindre detaljert og tar for seg mer overordnede, langsiktige problemstillinger.

Prinsippprogrammet blir også tema for landsmøtet i 2019, der enkelte temaer blir løftet til debatt og retningsvalg. Som et grunnlag for dette arbeidet sender programkomiteen ut dette problemnotatet til organisasjonen og deltakere på Landskonferansen i oktober 2018.

Frist for tilbakemeldinger på notatet settes til 1. desember 2018. Tilbakemeldinger sendes til prinsipp2020@venstre.no.

Om notatet

Dette problemnotatet består av 8 enkeltnotater på ulike temaer som komiteen foreløpig har konsentrert seg om. Temaene er valgt ut på bakgrunn av utviklingstrekk i samfunnet de siste årene, som reiser prinsipielle problemstillinger på nye områder.

Det er ikke en uttømmende liste av temaer, og gir ikke en oversikt over programmets endelige utforming. Teksten er heller ikke ment til bruk i det endelige programmet. Vi har særlig vektlagt temaer som digitalisering, arbeidsliv, og demokrati og offentlighet under press, fordi nye utfordringer har blitt aktualisert på disse områdene siden forrige prinsippprogram.

Når for eksempel miljø og klima ikke er tema for et eget notat i denne runden, er det ikke en indikasjon på at temaet tones ned i det endelige programmet. Tvert om blir klimautfordringene stadig mer prekære, og det er nye, prinsipielle problemstillinger også knyttet til dette. Men Venstres politikk er omfattende på dette området og vi vil derfor komme tilbake til det i neste runde.

I tillegg til de 8 enkeltnotatene er det en generell del som gir anledning til å gi tilbakemelding på mer overordnede problemstillinger:

- Hvilke temaer mangler i dagens program og i komiteens problemnotater, som det endelige prinsippprogrammet må belyse?
- Er beskrivelsen av Venstres ideologi og de 10 liberale prinsippene i dagens prinsippprogram, fortsatt dekkende for Venstres ideologiske posisjon i dag?

Om behandlingen på Landskonferansen

De 8 tematiske notatene vil danne utgangspunkt for 4 parallellsesjoner på Landskonferansen. Det settes av én time i hver sesjon til å diskutere 2 notater, altså ca 30 minutter til hvert notat. Komiteens medlemmer er til stede i alle sesjonene for å lede diskusjonen. Deltakerne oppfordres i tillegg til å sende skriftlige tilbakemeldinger innen fristen 1. desember.

- Sesjon A
 - 1 Allmenningen: Den offentlige samtalen
 - 2 Demokrati og fellesskap under press
- Sesjon B
 - 3 Prinsipper for arbeidslivet
 - 4 Digitalisering og teknologi
- Sesjon C
 - 5 Kunnskapssamfunnet
 - 6 Personlig skaperkraft og global konkurransekraft
- Sesjon D
 - 7 Stat og statsmakt
 - 8 Sentrum og periferi

Generell del: Prinsipielle problemstillinger for et sosialliberalt parti

Prinsipper og politikk

Prinsippprogrammet skiller seg fra stortingsvalgprogram og uttalelser ved at prinsippene bak politikken vektlegges framfor de konkrete politiske tiltakene. Det er viktig hvis prinsippprogrammet skal være et mest mulig tidløst virkemiddel, som kanskje også kan revideres i stedet for å skrives på nytt hver gang. At mest mulig makt skal ligge til det politiske nivået nærmest borgerne kan være et prinsipp. At det lokale selvstyret skal grunnlovsfestes er et eksempel på et politisk tiltak.

Utfordring:

- Hvilke prinsipielle problemstillinger må Venstre ta stilling til i dette programmet, som vil være førende for Venstres politikk de neste 20 årene?

En sosial og kjempende liberalisme - sosialliberalismen

Liberal politikk tar utgangspunkt i det enkelte mennesket. Liberal politikk skal være et utålmodig arbeid for rettferdige løsninger som gir alle mennesker frihet. Alle skal ha mulighet til å bruke sine evner til beste for seg selv og samfunnet.

Venstre er det sosialliberale partiet i norsk politikk. Vi er en del av en internasjonal idétradisjon som går tilbake til opplysningstidas humanisme og 16- og 1700-tallet med krav om frihet fra tvang og vilkårlig styre. Men formelle friheter alene ga ikke alle virkelig frihet og et verdig liv. Derfor vokste den sosiale liberalismen fram på 1800-tallet med krav om en aktiv stat for å skape sosial rettferdighet og reell frihet for alle.

Utfordring:

- Teksten er hentet fra dagens prinsippprogram. Er dette (og resten av kapittel 1 i [dagens program](#)) beskrivende for Venstres ideologiske posisjon i dag?

10 liberale prinsipper

1. Friheten skal gjelde overalt, for alle

Liberalismens mål er enkeltmenneskets frihet. Venstre vil utvide den enkeltes mulighet til å ha makten i eget liv – uavhengig av kjønn, livssituasjon og bakgrunn. Vi hviler først når friheten gjelder overalt, for alle.

2. Det personlige ansvaret er ufravikelig

Alle har ansvar for egne valg. For Venstre er dette like grunnleggende som retten til frihet. Vi er overbevist om at den som gis anledning til å ta ansvar, griper muligheten – og gjennom det vinner økt verdighet og frihet. De som trenger samfunnets hjelp til å leve et verdig liv, skal få det.

3. Alle har ansvar for hverandre, for miljøet og for kommende generasjoner

Alle har ansvar for hverandre og for å sikre at kommende generasjoner har samme muligheter til frihetsutfoldelse som oss. Vi plikter å hjelpe andre med å sikre forutsetningene for frie liv, blant annet gjennom å bygge sterke felles institusjoner, ved å bekjempe fattigdom og ved å respektere naturens egenverdi og bærekraft.

4. Virkelig frihet forutsetter felleskap og rettferdighet

En fri verden kjennetegnes av rettferdighet, verdighet og muligheter for alle. Frie samfunn har lokale, nasjonale og globale fellesskapsinstitusjoner og et godt sikkerhetsnett for alle. Frie samfunn er rettferdige og åpne – hvor enhver person med de nødvendige evner og innsatsvilje, skal kunne nå enhver posisjon i samfunnet.

5. Alle er likeverdige, men ingen er like

Liberalismen er raus. For Venstre er det en verdi i seg selv at mennesker er ulike og tar ulike valg. Respekten for ulikhet inkluderer fordi den innebærer nysgjerrighet i møte med det ukjente, og toleranse for at det gode liv ikke er likt for alle. Toleranse betyr respekt, ikke likegyldighet eller feighet.

6. Politikk skal fremme livskvalitet og menneskelig vekst

Det liberale engasjementet for frihet går lengre enn å sikre alle materiell trygghet og velstand. Overalt i verden kjennetegnes det gode liv av mer enn det materielle – av kultur og åndsliv, frivillig arbeid og læring. Liberal politikk skal sikre dette som reelle muligheter for alle i et samfunn.

7. Politisk makt skal komme nedenfra

Politisk makt og styring skal forankres i demokratiske institusjoner med stemmerett for alle. Demokrati, ytringsfrihet, organisasjonsfrihet, og trosfrihet er grunnleggende liberale rettigheter. De viktigste avgjørelsene som gjelder fellesskapet, skal tas av folkevalgte organer.

8. Makt skal spres og balanseres

Et liberalt samfunnssystem består av fire bærebjelker: Demokratiet, rettsstaten, det sivile samfunn og markedsøkonomien. Venstre er opptatt av å sikre disse institusjonenes åpenhet, uavhengighet og samspill. En slik spredning av makt og åpenhet om maktutøvelse er nødvendig for å hindre autoritær politikk, maktmisbruk og korrupsjon.

9. Den liberale staten er upartisk, sterk og begrenset

Den liberale staten må bygge sterke fellesskapsinstitusjoner for å sikre frihet og muligheter for alle, uten å frata den enkelte ansvar. Staten må være nøytral overfor livssyn. Den liberale statsmakten må respektere begrensningene i egen makt, og dens systemer skal være enkle og tilgjengelige for borgeren. Staten har et spesielt ansvar for å verne om mindretallets rettigheter. For liberale er det forskjell på det vi ikke liker og det vi vil forby.

10. Liberalismen er optimistisk og alltid underveis

Det liberale samfunnet er alltid underveis og åpent for bedre løsninger, skapt gjennom kraften i de bedre argumenter og gjennom mennesker som får brukt evnene sine. Venstres optimisme er grunnlagt på en sterk tillit til menneskenes skaperkraft og på en tro på at det i fellesskap er mulig å legge grunnlag for frie liv, overalt – for alle.

Utfordring:

- Oppsummerer de 10 liberale prinsippene fortsatt de viktigste ideologiske føringene for Venstres politikk?

1 Allmenningen: Den offentlege samtalen

Utan lik tilgang til kunnskap, ei fri og kritisk presse og ytringsfridom døyrr det liberale demokratiet. Den grunnleggjande infrastrukturen for den offentlege samtalen, der kvar borgar kan delta og bli opplyst, har vakse fram gjennom samspel mellom private initiativ, foreiningsdemokratiet, teknologiutvikling, lovverk og offentlig finansiering.

Det har sjeldan vore enklare å delta i den offentlege samtalen enn no. Det er fleire stader å ytre seg. Dei fleste kjelder til kunnskap er lettare tilgjengelege. Grunnskuleutdanninga har aldri vore meir omfattande.

Bokmål og nynorsk er store skriftspråk i verda. Dei er i bruk på mange område, men det trengst ein aktiv politikk for å ta vare på og utvikle norsk fagspråk. Dei samiske og dei nasjonale minoritetsspråka må bli teke i bruk på fleire område enn i dag.

For å sikre ei uavhengig presse kan ikkje pressa vere avhengig av offentlig støtte aleine. Dei globale medieaktørane har teke over store delar av den norske annonsemarknaden.

I verda går bruken av bibliotek og oppslagsverk tilbake. Det gjer det førebels ikkje i Noreg, der vi har offentlig finansierte oppslagsverk, og framleis høg bruk av Wikipedia. Men det er færre vitskapsfolk som deltek aktivt i den offentlege ordsiftet enn tidlegare. Det er avgjerande at gode kjelder er tilgjengelege, i kampen mot desinformasjon og usaklege ordsifte.

Utfordringar:

1. Kan vi innføre skattereglar for multinasjonale selskap i Noreg, utan at det minskar fri verdshandel?
2. Korleis sikrar vi at fagkunnskap på norsk er lett tilgjengeleg, og at kompetansen til å vurdere kjelder blir styrka?
3. Korleis sikrar vi ei kritisk presse og ein open, offentlig felles samtale nasjonalt, regionalt og lokalt, i ei tid der mediebildet og mediebruken er meir fragmentert?

2 Demokrati og fellesskap under press

Det liberale demokratiet er under press mange steder. Globalt presses det av autoritære regimer med stor økonomisk makt. I Europa har Viktor Orban blitt talsmann for det illiberale demokratiet, der domstolene, academia og hoveddelen av media kontrolleres. I Norge føler mange økende avstand til de som styrer og at viktige beslutninger blir fjerne for mange borgere. Det liberale demokratiet har vokst fram sammen med fungerende markedsøkonomier, uavhengige domstoler og levende og sterke sivilsamfunn. I Norge har Venstre stått for frihet for den enkelte og ansvar for hverandre. Demokratiet og ansvaret har bygd på en god offentlige skole og et seriøst arbeidsliv med trepartssamarbeidet som venstrepolitikken la grunnlaget for fra 1916 og fram til vår tid.

Tilliten til demokratiet hviler på at de som velges, samtidig kan jobbe både med store og små spørsmål i folks hverdag. Valgte ombud skal kunne forene hverdagsperspektivet med det overordnede perspektivet. Borgerne skal kunne få god informasjon om viktige samfunnsspørsmål og oppleve at lover og regler er noe de kan forstå og forholde seg til. Demokratiet krever åpenhet og frie og uavhengige nyhets- og informasjonskilder.

Utfordringer:

1. Hvordan kan folkevalgtes ombudsrolle styrkes?
2. Bør det representative demokratiet ha økt bruk av direkte demokrati med lokale og regionale folkeavstemninger?
3. Hvordan skal partiene klare å engasjere folket slik at de fortsatt oppleves som representative og bidrar til rekruttering til demokratiet?
4. Hvordan kan overdreven og unødvendig bruk av regler og forskrifter reduseres?
5. Hvordan kan arbeidslivskriminalitet best bekjempes?
6. Hvordan kan den norske modellen med trepartssamarbeid utvikles og brukes i møte med store endringer i arbeidslivet?

3 Prinsipper for arbeidslivet

Arbeidslivet er i store endringer. Endringene er drevet av teknologiske nyvinninger, digitalisering, en åpnere økonomi og globalisering. Venstre er et moderne og fremtidsrettet parti som er positiv til alt det positive i disse endringene.

For å møte endringene er vi avhengig av et arbeidsliv som er fleksibelt og omstillingsdyktig. Det er nødvendig for å bevare vår konkurransekraft, som igjen gir grunnlag for styrking av velferden.

Åpenheten vi er for kan føre til økte forskjeller. De økonomiske forskjellene blir større, og dermed også forskjellen på makt og innflytelse. Det er mange som faller utenfor i et samfunn som er mindre forutsigbart. De skal også ha verdige liv. Vi ser også en økende tendens til sosial dumping, svart arbeid og annen arbeidskriminalitet.

I et sosialliberalt samfunn skal enkeltmennesket ha størst mulig innflytelse over eget liv. Det forutsetter politisk og økonomisk frihet gjennom klare rettigheter. Forskjellene skal være små.

Venstre la grunnlaget for trepartssamarbeidet og vil styrke dette som fundamentet for et godt arbeidsliv. Vi ønsker sterke og uavhengige fagorganisasjoner og arbeidsgiverorganisasjoner. Samtidig må medlemskap være frivillig.

Med økende levealder er det nødvendig å øke pensjonsalderen og stimulere folk til å stå lenger i arbeid.

Utfordringer:

1. Skal vi ha en lovfestet minstelønn, og/eller skal vi gå inn for utvidet eller generell allmenngjøring av tariffavtaler?
2. Er veien videre for velferdsstaten garantert minsteinntekt, en form for borgerlønn, og/eller negativ inntektsskatt, for å utjevne forskjeller?
3. Hvordan skal vi innrette skattesystemet? Skal vi øke beskatning av eiendom og formue, unntatt arbeidende kapital og med høyt innslagspunkt på eiendomsskatten? Skal vi fortsatt øke beskatning av forbruk og redusere personbeskatningen?
4. Skal vi gjennomføre nasjonale vedtak og internasjonale avtaler som gir beskatning i det landet aktiviteten/salget er?

5. Hvordan skal vi videreutvikle den norske arbeidslivsmodellen – for eksempel gjennom et styrket trepartssamarbeid?
6. Hvordan skal vi forsterke arbeidet med å bekjempe svart arbeid, sosial dumping og annen arbeidslivskriminalitet?

4 Digitalisering og teknologi

Informasjonsteknologi og Internett knyter verda tettare saman. Samankoplinga av ikkje berre personlege datamaskiner og mobiltelefonar, men også køyrety og helse-sensorar, gir moglegheiter for samhandling og informasjonsdeling som er ulikt noko anna vi tidlegare har sett. Dette gir enorme fordelar i form av produktivitetsvekst, informasjonstilgong og smart samfunnsplanlegging.

Digitaliseringa av samfunnet har potensiale for å medføre ei styrking av demokratiet, og ei myndiggjering av den enkelte borgar. Det er enklare enn nokon gong før å få tilgong til informasjon, å samanlikne tenester og å påverke andre gjennom meningsytringar og deltaking i samfunnsdebatten. Dessutan får utviklinga store konsekvensar for utdanningsfeltet, der ny teknologi kan bidra til andre og betre læringsprosessar, ikkje minst for elevar med særlege utfordringar.

Samstundes gir digitaliseringa oss ei rekke utfordringar, både av praktisk og prinsipiell art. Politiske reguleringar kan stå i vegen for å nytte seg av potensialet i digitaliseringa fullt ut. Frå ein liberal ståstad kan dette vere negativt, til dømes der nye forretningsmodellar blir hindra av laugsmentalitet og proteksjonisme. Men det kan også vere positivt, til dømes der lovreglar sikrar eit vern om grunnleggjande rettar som personvern. Ei nøkkeloppgåve for eit liberalt parti er å finne balansen mellom kva grunnleggjande prinsipp som bør vernast uavhengig av digitalisering, og kva reglar som bør endrast for å gje rom for bruk av ny teknologi.

Utfordringar:

1. Korleis sikre retten til å leve eit sporlaust liv? Bør dette i det heile tatt vere eit mål, og er det i så fall realistisk?
2. Bør det vere ein rett å kunne betale kontant, eller skal ein omfamne utviklinga mot eit kontantlaust samfunn?
3. Bør staten gripe kraftigare og hindre/regulere frivillige avtalar mellom borgarar for å verne individet mot at for mange personlege opplysningar blir samla inn og delt?
4. Kor absolutt skal føre var-prinsippet vere i møte med teknologi som kan endre genar og arvestoff i dyr og plantar, potensielt med store gevinstar for miljø og berekraft?
5. Skal staten føresetje at innbyggjarane meistrar digitale verkty, eller skal det vere ein absolutt rett å kunne kommunisere med det offentlege på papir?
6. Bør utviklinga av kunstig intelligens vere uregulert, eller er det trong for at staten kan dra i naudbremsa?

7. Bør staten kunne blokkere tilgang til nettsider og andre digitale tenester, til dømes med grunnlag i opphavsrettsbrot eller tilrettelegging for andre lovbrøt?

5 Kunnskapssamfunnet

For Venstre er kunnskap nøkkelen til en bærekraftig utvikling av samfunnet vårt. Det er kunnskap som kan løse klimakrisen og det er kunnskap som kan sikre at vi også har et bærekraftig velferdssamfunn i fremtiden. Da må vi ha et kunnskapssamfunn iverdensklasse. Vi må ha en barnehage og en skole som ser hele mennesket, hvor kreativiteten får utvikle seg og hvor elevene og studentene trives.

Læring er noe som skal skje gjennom hele livet og vi som samfunn må legge til rette for at borgerne kan tilegne seg ny kunnskap gjennom hele livet, enten på arbeidsplassen eller ved utdanningsinstitusjoner.

For å lykkes i en globalisert verden, er vi avhengige av mennesker og bedrifter som greier å bli blant de beste i verden på sitt område. Konkurranseskraft er i økende grad et spørsmål om å være kunnskapsledende. Derfor må vi investere i kunnskap, innovasjon og forskning slik at evner og skaperkraft blir utnyttet. Både det offentlige og det private næringsliv må øke sin forsknings- og utviklingsinnsats og det må skapes et mer kunnskapsintensivt næringsliv for fremtiden.

Utfordringer:

1. Dagens barn og unge tilbringer mye tid på skolen og på fritidsaktiviteter. Har andre aktører enn foreldre overtatt for mye av oppdragelsen?
2. Hva gjør vi for å sikre at unge kan fullføre utdanningsløpet sitt i et moderne kunnskapssamfunn?
3. Hva må til for at næringslivet skal utvikle seg i retning av et mer kunnskapsintensivt næringsliv som en del av omstillingen og det å få flere ben å stå på?
4. Hvordan skal samfunnet balansere forskningsinstitusjonenes autonomi og prioritering av eksellente forskningsmiljøer på den ene siden og samfunnets behov for å forske på konkrete problemstillinger i næringslivet, helsevesenet osv på den andre siden.

6 Personlig skaperkraft og global konkurransekraft

En velfungerende økonomi som setter oss i stand til å skape verdier er en av de viktigste grunnplankene i et hvert samfunn. Siden den første industrielle revolusjonen har teknologiske og idemessige endringer gjentatte ganger ender måten økonomien virker på. Nå argumenterer mange for at vi står foran en fjerde industrielle revolusjon¹

Stadig større datakraft, roboter og kunstig intelligens vil endre en rekke yrker, og skape nye. Samtidig skal vi de neste tiårene fase ut all fossil energi til fordel for fornybar energi. Dette gir oss store muligheter. Samtidig er dette en fortsettelse av en trend hvor ikke bare utviklingen går fremover, men den er også akselererende.

For arbeidstagere, næringsliv og staten som regulator gir dette utfordringer med å henge med i utviklingen. For eksempel har plattformøkonomien² ført til at rollen til den tradisjonelle bedriften svekkes³. Vi har også i større grad fått en «vinnerne tar alt» økonomi⁴ hvor de som er på innsiden får en større del av kaka, mens flere blir etterlatt utenfor.

Globalisering og internasjonal handel har også endret seg. Fra ferdigvarer og råvarer til tjenester og verdikjeder⁵. Dette fratar nasjonale politikere muligheten til å regulere, siden den nasjonale industrien bare er en liten del av en større verdikjede. En siste utfordring er at disse endringene har bidratt til en populistisk backlash med økt mostand mot globalisering og misnøye mot etablerte politikere.

Utfordringer:

1. Hvordan skal vi sikre god regulering av markedet når det i stadig større grad globaliseres og endringene skjer raskere enn før?
2. Hvordan skal vi at vi kompensere de som taper på endringene?
3. Hvordan fører disse endringene til endringer i maktstrukturen i samfunnet?
4. Hva må Norge gjøre de neste tiårene for å henge med i denne utviklingen samtidig som vi tar vare på viktige som små forskjeller og høy tillit i samfunnet generelt og arbeidslivet spesielt?
5. Hvilken hindre står i veien for økonomisk utviklingen i Norge?

¹ <https://www.weforum.org/about/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab>

² https://en.wikipedia.org/wiki/Platform_economy

³ <https://www.colorado.edu/ibs/es/alston/econ4504/readings/The%20Nature%20of%20the%20Firm%20by%20Coase.pdf>

⁴ <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/06/12/rock-and-roll-economics-and-rebuilding-middle-class>

⁵ <https://www.oecd.org/tad/trade-policy-implications-gvc.pdf>

6. Hvordan unngå at særinteresser holder tilbake den økonomiske utviklingen?
7. Hva skal være forholdet mellom stat og næringsliv? Er det områder vi trenger mindre stat? Og områder vi trenger mer og skal politikken være næringsnøytral eller skal politikere forsøke å plukke vinnere?

7 Stat og statsmakt

Staten skal sikre borgernes grunnleggende rettigheter, for å beskytte mot ytre og indre trusler, og for å sørge for at loven gjelder likt for alle. Det liberale demokratiets stat bygger på sterke institusjoner, men er samtidig begrenset. Makt korrupperer, og maktfordelingen mellom en utøvende, en lovgivende og en dømmende makt, skal sikre kontroll og balanse av ulike maktutøvere og sektorer. Staten tilhører alle, og skal ikke definere det gode liv for sine innbyggere. Den liberale staten bygger på noen viktige verdier: frihet, likeverd, rettsvern og demokratisk påvirkning. Det er et sosialliberalt partis oppgave å arbeide for å spre disse verdiene til selv de mørkeste hjørner, selv om vi alltid skal tolerere at folk er forskjellige og har andre verdier enn majoriteten.

Demokratiet gjør borgere myndige og legitimerer staten. Et liberalt demokrati bør arbeide for at makten skal ligge nærmest mulig folk, og bør også unngå å regulere for store deler av folks hverdag.

Rettigheter tilhører individer, ikke grupper. Det betyr at Venstre ser på det som sin fremste oppgave å ta vare på individets rettigheter når det står i motsetning til gruppeinteresser, storsamfunn og stat.

Venstre mener at makten skal ligge nærmest mulig folk. Det betyr både at folk skal få bestemme mest mulig over sitt eget liv, men også at vi skal ha et sterkt lokaldemokrati. Det bør delegeres mer makt nedover, slik at folk kan bestemme mer over sin egen hverdag.

Den moderne staten skal være bygget på lover, regler og institusjoner. Staten eies av alle, og derfor må det bygges barrierer mot at noen misbruker den. Det er spesielt viktig å bevare den akademiske friheten, det uavhengige rettsvesenet, det sterke sivilsamfunnet og en kritisk presse. Et sosialliberalt parti skal sørge for at staten ikke dikterer hvordan disse sfærene opererer.

Utfordringer:

1. Bør grunnlovens stilling styrkes gjennom å f.eks. innføre en egen konstitusjonell domstol, abstrakt prøvingsrett, og la et kvalifisert mindretall på Stortinget oversende lover til domstolen for prøving?
2. Mangler vi noen sikkerhetsmekanismer som skal forhindre maktmisbruk?

3. Hva bør Venstre mene om monarkiet?
4. Bør det gjøres endringer i det norske valgsystemet?
5. Hva kan man løse med politikk, og hva er det som tilhører privatlivet og/eller familien?
6. Hvor mye makt skal kommuner og regioner ha, og i hvilken grad skal staten kunne endre på fattede vedtak?
7. Er det et mål å forhindre rettsliggjøringen av samfunnet? I så fall: hvordan kan vi sørge for det?
8. Bør Venstre være mest tydelig på positive eller negative friheter, eller er begge deler like viktig?

Faktaboks:

- Konstitusjonell domstol: en domstol som kun tar stilling til hvorvidt lover er i strid med grunnloven
- Abstrakt prøvingsrett: å gi domstolene anledning til å prøve grunnlovsmessighet uten at det forlegger en konkret sak for dem
- Oversende lover til domstolen for prøving: at eksempelvis 1/3 av Stortinget kan be en konstitusjonell domstol vurdere grunnlovsmessigheten til et lovforslag før det blir vedtatt

8 Sentrum og periferi

Det å bo i distriktet har mange kvaliteter. Grunnleggende går det godt i distriktene, ikke minst langs kysten. Det er lav arbeidsledighet. Det er grunnen til at de fleste blir. Det er få økonomiske grunner som tvinger folk til å flytte, men mange unge finner det totale tilbudet i sentrale strøk og byer mer attraktivt enn i distriktene. Slike forhold er vanskelig å styre politisk.

Sentralisering skjer i alle moderne samfunn. I Norge har sentraliseringen vært helt lineær de siste 50 årene, uavhengig av regjering, på tross av en aktiv distriktspolitikk med betydelige overføringer. Hoveddrivkraften bak sentraliseringen er økonomisk vekst og høyere utdanningsnivå. Primærnæringene er effektivisert og det er først og fremst de distrikter som ensidig baserer seg på disse som sliter.

Det er to viktige dimensjoner i konflikten mellom sentrum og periferi - økonomisk og kulturell. Den økonomiske dimensjonen er i dag trolig ikke den viktigste fordi det gjennomgående er lite arbeidsledighet i distrikts-Norge. Den kulturelle er knyttet til en avmaktfølelse. Distriktene opplever at deres kultur og holdninger ikke teller like mye som den i sentrale strøk. Det kan oppleves som utenforskap med synkende befolkning, lite variasjon i næringsliv og arbeidsplasser. Det er få tilbud som gir arbeid til begge voksne i en familie, og det er forgubbing. Du står utenfor den dynamikken som du ser er i sentrale strøk.

De sosial-liberale prinsippene for distriktspolitikk er at folk skal ha frihet til å bo der de ønsker med et likeverdig grunnleggende tilbud innen kommunikasjon. Vi skal utnytte landets naturressurser og menneskelige ressurser uavhengig av geografi.

Utfordringer:

1. Er det en målsetting i seg selv å opprettholde dagens bosettingsmønster?
2. Skal vi flytte mer makt fra staten og ta flere beslutninger nærmest mulig de det angår? Skal vi fortsette å flytte flere oppgaver fra staten/fylkesmannen til regionene?
3. Hvordan sikre at reformer ikke fører til forsterket sentralisering av statlige arbeidsplasser?
4. Skal vi flytte ut statlige bedrifter og institusjoner fra hovedstadsområdet til regionale sentra der dette er naturlig?

5. Skal vi styrke generelle virkemidler for å stimulere til nye arbeidsplasser i distrikten? Skal vi legge mindre vekt på støtten til landbruket og øke innsatsen for å stimulere mer til et variert arbeidsliv?
6. Skal vi presse på for større kommuner fordi det gir et bedre tilbud og gjør kommunen mer attraktiv som arbeidsplass?
7. Skal den videregående skole gi bedre utdanningstilbud tilpasset det lokale behovet/næringslivet?
8. Skal alle få lik/likeverdig tilgang på grunnleggende kommunikasjon som strøm, vei og bredbånd?
9. Hvordan kan staten sikre at samfunn som er avhengig av lokale naturressurser sikres muligheten til å skape arbeidsplasser, vekst og utvikling på denne ressursen?
10. Hvordan kan en balansere grensen mellom statlige regler og lokalt selvstyre for å sikre at en finner gode lokale tilpasninger og et levende lokaldemokrati?